

WAWRZYNIEC KOWALSKI

Wojskowa Akademia Techniczna

ORCID: 0000-0002-7426-9593

wawrzyniec.kowalski@wat.edu.pl

DETERIORACJA PRAW CZŁOWIEKA JAKO WYRAZ OPRESYJNOŚCI RZĄDÓW SANDINISTÓW WE WSPÓŁCZESNEJ NIKARAGUI

**The Deterioration of Human Rights as an Expression
of the Oppressiveness of Sandinista Rule in Contemporary Nicaragua**

Abstract

The aim of this article is to provide a scholarly analysis on the consequences of the petrification of the authoritarian Sandinista regime in Nicaragua for personal security and human rights from 2018 to the present. The author aims to identify the main threats to the most oppressive political regime in contemporary Latin America. The paper demonstrates that the authoritarian acceleration of remarkably undemocratic reforms in the country reflects the deep concern of the ruling camp, particularly the ruling Ortega–Murillo duumvirate, about the potential consolidation of social resistance. It also highlights that mass human rights violations, accompanied by the complementary closure of all facets of civil society, directly serve to strengthen the ruling regime's resilience.

K e y w o r d s: Nicaragua, human rights, authoritarianism, Daniel Ortega, personal security

Abstrakt

Celem artykułu jest analiza naukowa konsekwencji petryfikacji autorytarne-go systemu rządów sandinistów w Nikaragui w okresie od 2018 r. do chwili obecnej, dla bezpieczeństwa personalnego i praw człowieka. Zamierzeniem

autora jest identyfikacja głównych zagrożeń konstytuujących najbardziej opresyjny dla człowieka reżim polityczny we współczesnej Ameryce Łacińskiej. W pracy wykazano, iż autorytarne przyspieszenie wybitnie niedemokratycznych reform w państwie stanowi wyraz głębokiego zaniepokojenia obozu rządzącego, w szczególności zaś sprawującego władzę duumwiratu Ortega–Murillo, możliwością konsolidacji oporu społecznego. Uwypuklono również, iż masowe naruszenia praw człowieka, którym towarzyszy komplementarnie realizowane zamykanie wszelkich płaszczyzn konstytuujących społeczeństwo obywatelskie, służy bezpośrednio wzmocnianiu stopnia rezyliencji reżimu rządzącego.

Słowa kluczowe: Nikaragua, prawa człowieka, autorytaryzm, Daniel Ortega, bezpieczeństwo personalne

WPROWADZENIE

Zagadnienie oddziaływania i wzajemnych relacji pomiędzy obozami rządzącymi, ich polityką a prawami człowieka w państwach autorytarnych stanowi przedmiot analizy w licznych pracach badaczy, którzy stwierdzają wielowymiarowość zjawiska i uwypuklają jego fenomen. Wskazany obszar badawczy zajmuje szczególne miejsce w badaniach nad Ameryką Łacińską, ponieważ w tym regionie formuła rządów niedemokratycznych ma wyjątkowo bogate antecedencje. We współczesnej Latynoameryce do grupy modelowych, wręcz państw autorytarnych, zaliczyć należy w szczególności Boliwariańską Republikę Wenezueli oraz Republikę Nikaragui.

Nie ulega też wątpliwości, iż problematyka praw człowieka i bezpieczeństwa personalnego oraz sytuacja polityczna w Nikaragui nie znajdują się w centrum zainteresowań krajowych badaczy koncentrujących swoją aktywność naukową na krajach Ameryki Łacińskiej. Oczywiście, obecne są teksty o charakterze przyczynkowym dotyczące analizowanego w pracy obszaru badawczego (Ekiert & Dasanaike, 2024; Kopyś, 2025). Zdecydowanie więcej uwagi poświęcają sytuacji w Republice Nikaragui badacze zagraniczni (Andrade, Teixeira, et al., 2021; Anderson, et al., 2021; Buben & Kouba, 2020; Thaler, 2022). Paradoksalnie uwagę przedstawicieli doktryny przyciąga współcześnie w największym stopniu sytuacja polityczna i społeczna występująca w Brazylii, Kolumbii, Meksyku czy Wenezueli. Kontrapunktycznie, trwający od lat kryzys polityczny w Nikaragui, postępująca deterioracja praw człowieka, skrajna preponderancja obecności mechanizmów autorytarnych nad demokratycznymi, czy też

niespotykana w regionie petryfikacja neoliberalnych mechanizmów utrzymania u władzy obozu rządzącego, uzasadniają zdaniem autora dokonanie analizy obecnego poziomu ochrony praw człowieka w tym państwie.

Celem opracowania jest wykazanie, iż obecnie funkcjonujący obóz władzy, skupiony wokół rządzącego duumwiratu Ortega–Murillo, kreuje najbardziej opresyjny od dziesięcioleci system polityczny w regionie Latynoameryki. Zamierzeniem autora jest również ukazanie kluczowych zagrożeń dla bezpieczeństwa personalnego w państwie. Ich identyfikacja powinna zostać uznana za istotną dla zrozumienia współczesnego fenomenu rządów autorytarnych w Ameryce Łacińskiej. Dla całościowego, holistycznego ukazania analizowanej problematyki oraz realizacji zamierzonego celu badawczego autor wykorzystał metodę analizy systemowej. Pozwoliła ona uchwycić relacje pomiędzy specyfiką obozu sandinistowskiego a skalą naruszeń praw człowieka. Zastosowanie znalazła również metoda historyczna, jak również dogmatyczno-prawna. Pierwsza spośród nich umożliwiła ukazanie zdarzeń poprzedzających masowe naruszenia praw człowieka w Nikaragui. Z kolei metoda dogmatyczno-prawna posłużyła do analizy regulacji prawnomiędzynarodowych. W artykule odniesiono się również do poglądów licznych przedstawicieli doktryny, ekspertów oraz raportów organizacji międzynarodowych.

Dla komplementarnego ukazania tła historycznego należy przypomnieć, że po wojnie domowej w Nikaragui, w latach 1978–1979, sandiniści obalili reżim Anastasio Somozy Debayle. Tranzycja władzy jednakże nie uspokoiła sytuacji w państwie. Okres lat 80. upłynął na walce partyzanckiej, jaką sprawujący władzę sandiniści w ramach Junty Odbudowy Narodowej toczyli ze wspieranym przez Stany Zjednoczone ruchem partyzanckim *contras*. W 1984 Daniel Ortega wygrał wybory prezydenckie i sprawował urząd głowy państwa od stycznia 1985 do kwietnia 1990 r. Jak wiadomo, Ortega i jego ugrupowanie w 1990 r. zostali odsunięci od władzy w wyniku zdobycia urzędu głowy państwa przez Violetę Chamorro. Nieskuteczne okazały się próby odzyskania urzędu podejmowane przez Ortegę w wyborach w latach 1996 i 2001. Dopiero wygrana w wyborach z 5 listopada 2006 r. przyniosła wygraną Danielowi Ortedze, co przyczyniło się do narastającej polaryzacji politycznej w państwie, z czasem zaś skutkowało nasileniem procesów autokratyzacji ustroju politycznego.

POLITYKA OBOZU RZĄDZĄCEGO W NIKARAGUI WOBEC PRAW CZŁOWIEKA

Analizę przedmiotowego zagadnienia należy rozpocząć od przypomnienia, iż w znanym Raporcie Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka z 2 września 2024 r. dotyczącym sytuacji praw człowieka w Nikaragui, wskazano *expressis verbis*, że:

Biuro Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka nadal dokumentowało naruszenia praw człowieka, które dodatkowo ograniczają przestrzeń obywatelską i demokratyczną oraz rozszerzają kontrolę rządu nad wszystkimi instytucjami publicznymi, w tym instytucjami administracyjnymi, sądowymi, politycznymi, akademickimi i kulturalnymi. Władze nadal prześladują nie tylko osoby wyrażające odmienne poglądy, ale także każdą osobę lub organizację działającą niezależnie lub niepodlegającą ich bezpośredniej kontroli. Należą do nich obrońcy praw człowieka, niezależnie media, organizacje pozarządowe i wszelkie inne podmioty działające na rzecz zmian społecznych lub politycznych bez nadzoru ze strony rządu (UNHCR, 2025a: 2).

Inaczej mówiąc, bazując na klasyfikacji zaproponowanej przez Gerardo L. Muncka, który sugeruje dokonywanie analizy struktur państwa jako czynnika determinującego demokrację, wyraźnie trzeba dostrzec patrymonialny charakter administracji publicznej w Nikaragui. Niezależnie od tego trzeba jednocześnie przypomnieć, iż w ujęciu Muncka za kluczowy czynnik determinujący reżim polityczny uznaje się państwo, tj. „[...] scentralizowane i skoncentrowane środki administracji publicznej, obejmujące służby bezpieczeństwa, sądownictwo i służbę cywilną” (Munck, 2023: 8).

Wskazane działania podejmowane przez obóz rządzący w Nikaragui są niejako etykietowane przez Międzyamerykańską Komisję Praw Człowieka jako proces zamykania przestrzeni obywatelskiej, w rezultacie którego od kwietnia 2018 r. doszło do przymusowego rozwiązania tysięcy organizacji społeczeństwa obywatelskiego (OAS, 2023). Według danych opublikowanych przez IACHR, w okresie od 18 kwietnia 2018 do 31 sierpnia 2023 władze doprowadziły do unieważnienia statusu prawnego 3390 organizacji społeczeństwa obywatelskiego, spośród łącznej liczby 7227 podmiotów zarejestrowanych w państwie w 2018 r. Co ciekawe, zdaniem Maarit Kohonen Sheriff (2025) z Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka: do 2025 r. władze Nikaragui zamknęły łącznie 5535 organizacji pozarządowych.

W tym miejscu trzeba przypomnieć, że w kwietniu 2018 r. w państwie miały miejsce wyjątkowo nasilone protesty społeczne wywołane reformą systemu ubezpieczeń społecznych. W jej ramach planowano podnieść wysokość podatku dochodowego, czemu miało jednocześnie towarzyszyć obniżenie wysokości świadczeń emerytalnych. Kwestią, która przyczyniła się do konsolidacji oporu społecznego przeciwko Danielowi Ortedze, była wszakże koincydencja dwóch zdarzeń, tj. niepopularności reformy społecznej związanej z Nikaraguańskim Instytutem Ubezpieczeń Społecznych oraz, co istotne – pożarów lasów w rezerwacie Indio Maíz. W ramach pierwszego protestu, do oporu przeciwko sandinistom włączyły się osoby starsze, z kolei oskarżenia pod adresem rządu w związku z niedostateczną reakcją na pożary, przyczyniły się do konsolidacji oporu wśród studentów. Opór przeciwko obozowi rządzącemu doprowadził między innymi do permanentnego oblężenia przez policję i późniejszej brutalnej pacyfikacji dwóch głównych uczelni w państwie, tj. Narodowego Autonomicznego Uniwersytetu Nikaragui oraz Politechniki Nikaragui w Managui (Castillo, 2018).

Pomimo ostatecznego odstąpienia przez obóz rządzący od reformy ubezpieczeń społecznych, od połowy kwietnia do połowy lipca 2018 r., w państwie ma wciąż miejsce najpoważniejszy jak do tej pory, kryzys praw człowieka wywołany brutalnymi i zorganizowanymi represjami wymierzonymi zarówno w szeroko definiowane środowiska opozycyjne, jak i uderzeniem w kluczowe zasady kreujące standardy demokratycznego państwa prawnego, w szczególności zaś w wolność wypowiedzi, prawo do zgromadzeń, jak i wolność zrzeszania się. Zdaniem badaczy takich jak Önder Aytaç Afşar i Karina Veronica Val Sanchez (2024), rząd sandinistowski posługuje się także technologiami umożliwiającymi przechwytywanie prywatnej komunikacji na urządzeniach mobilnych. Swoistym probierzem brutalności represji zastosowanych przez reżim sandinistowski jest wyjątkowo wysoka – nawet jak na standardy brutalności latynoamerykańskich organów ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego – liczba zabitych demonstrantów, wynosząca ponad 320 ofiar śmiertelnych, w tym 24 dzieci (Lakhani, 2018).

Trzeba zastrzec, że wśród przedstawicieli doktryny panuje co do zasady jednomyślność stanowisk, zgodnie z którymi obecnie w państwie występuje wręcz modelowy reżim autorytarny. Radek Buben, Elvin Francisco Rodríguez Fabilena oraz Karel Kouba podkreślając proces zacieśniania neopatrymonialnego reżimu autorytarnego akcentują, iż:

[...] zacieśnianie i kontroli rządu nad społeczeństwem sprawia, że Nikaragwę przekształca się w drugą najbardziej zamkniętą dyktaturę w Ameryce Łacińskiej po Kubie. Nawet reżim wenezuelski pozostaje bardziej konkurencyjny i mniej represyjny [...] (Buben, Fabilena & Kouba, 2024: 370).

Ta swoista „eskalacja autorytaryzmu”, o której wspomina Fabio Luis Barbosa dos Santos, to odpowiedź ortegistów na przypisywaną opozycji – zresztą niesłusznie – próbę dokonania zamachu stanu (Barbosa dos Santos, 2025: 1349).

Bez wątpienia, w świetle aktualnego stanu ochrony bezpieczeństwa personalnego w państwie, jak i mając na względzie zaawansowaną dysfunkcjonalność systemu władz publicznych skupionych wokół sprawującego władzę duumwiratu Daniel Ortega–Rosario Murillo, wyraźnie trzeba potwierdzić obecność przewlekłego kryzysu instytucjonalnego. Pomimo prób utrzymania elementów procesu wyborczego, mającego zresztą wybitnie fasadowy charakter, obóz rządzący stosuje obszerny diapazon działań mających za zadanie praktyczne osiągnięcie tego, co trafnie Maya Collombon (2019) określa jako zamykanie przestrzeni władzy, a Armando Chaguaceda i María Isabel Puerta definiują jako „zawłaszczanie przez państwo politycznie istotnych form autonomii społecznej” (Chaguaceda & Puerta, 2015: 182–183). Jednocześnie w tym miejscu należy też podkreślić, że represyjność działań podejmowanych przez sandinistów wobec obywateli nawiązuje do niechlubnych, autorytarnych wzorców przemocy, kojarzonej z licznymi przypadkami w latach 70. i 80. XX w. w regionie Ameryki Łacińskiej juntami. Zidentyfikować trzeba więc we współczesnej Nikaragui zarówno przemoc stosowaną bezpośrednio przez instytucje państwa, jak też przez nieautoryzowaną. To właśnie ta swoista dwoistość przemocy państwowej, umożliwia potwierdzenie tezy stanowiącej o wyjątkowym stopniu opresyjności reżimu rządzącego. W państwie nie można wyróżnić jeszcze zorganizowanego, wielostopniowego terroru państwowego, tj. nie występuje jeszcze komprymacja zbrodniczych działań wymierzonych we własnych obywateli. Mając na względzie antecedencje wskazanego zjawiska terroru państwowego, *vide* zbrodnie popełniane między innymi w okresie rządów generała Rafaela Videli w Argentynie w latach 1976–1981, generała Augusto Pinocheta w Chile w okresie 1973–1990, czy też w erze rządów sprawowanych przez gwatemalskie junty w okresie 1970–1986, kontrapunktycznie, sandiniści nie stosują otwartego terroru mającego na celu fizyczne wyniszczenie opozycji w państwie.

W przekonaniu autora przyczyn centralizacji władzy obozu rządzącego należy upatrywać w wyjątkowo długim okresie, trwającym ponad szesnaście lat, w którym Sandinistowski Front Wyzwolenia Narodowego pozostawał odsunięty od władzy. Ponowne uzyskanie prezydentury przez Daniela Orteę w wyniku wygranych wyborów 5 listopada 2006 r. zapoczątkowało trwający do dziś proces podporządkowywania strukturom FSLN wszystkich organów państwa (Guardian, 2006). Jak ukazano we wstępie, w pierwszym okresie sprawowania władzy przez sandinistów, tj. w latach 1979–1990, obóz miał konkretne sukcesy przemawiające za dostrzeżeniem wkładu ugrupowania w proces wzmacniania demokratycznych wzorców ustrojowych *vide* instytucjonalizacja demokracji wyborczej czy demokratyzacja kultury politycznej (Marti i Puig & Close, 2012). Konsolidacja władzy przez FSLN po 2006 r., jakkolwiek powolna, powinna być odczytywana jako reakcja na serię porażek wyborczych poniesionych z prawicą w latach 1990, 1996 i 2001. Nie bez znaczenia był także rozpad dwupartyjnego systemu politycznego, który istniał w państwie do roku 2006 i skutecznie ograniczał szanse Daniela Ortegi na ponowną reelekcję. To właśnie wówczas dotychczasowy system partyjny, ograniczający się do sandinistów i anty-sandinistów, przekształcił się w 2006 r. w sprzyjający Danielowi Ortedze system czterech konkurencyjnych ugrupowań. Poza *Frente Sandinista de Liberación Nacional* (FSLN) były to *Partido Liberal Constitucionalista* (PLC), *Alianza Liberal Nicaragüense* (ALN) oraz składająca się z sandinistowskich secesjonistów opozycyjnych wobec Ortegi – *Movimiento Renovador Sandinista* (MRS). Paradoksalnie, w drugim okresie sprawowania władzy, tj. od 2006 r., FSLN w coraz większym stopniu odchodziła od pryncypiów wytyczonych w okresie wcześniejszych rządów. Na pierwszy plan wysuwało się w szczególności zastraszanie opozycji oraz upartyjnienie wymiaru sprawiedliwości.

OPRESYJNOŚĆ REŻIMU – OD OGRANICZANIA PRZESTRZENI OBYWATELSKIEJ DO ZBRODNI PRZECIWKO LUDZKOŚCI

Probieżem naruszeń praw człowieka w Republice Nikaragui i wymowną miarą kryzysu bezpieczeństwa personalnego, jest pozycjonowanie państwa w licznych, prestiżowych rankingach międzynarodowych obejmujących zarówno różne wymiary bezpieczeństwa, jak i praw człowieka. Przykładowo, o skali naruszeń w sferze wolności wypowiedzi świadczą dane *World Press Freedom Index* za 2025 r. Nikaragua

zajmuje niechlubne 172. miejsce w rankingu, wśród 180 państw objętych zestawieniem. Dla porównania, w 2006 r., tj. z chwilą powtórnego objęcia władzy przez Ortegę, państwo zajmowało 69. pozycję w rankingu (Reporters Without Borders, 2006). Obecnie gorszą sytuację w zakresie prawa, swobody dostępu do informacji, cenzury oraz prześladowań dziennikarzy odnotować można jedynie w krajach takich jak Wietnam (173. pozycja na liście), Turkmenistan (174.), Afganistan (175.), Iran (176.), Syria (177.), Chiny (178.), Korea Północna (179.) czy też Erytrea (180.) (Reporters Without Borders, 2025).

Złudzeń odnośnie do prawdziwego oblicza obozu sandinistowskiego nie pozostawia także prestiżowy *Democracy Index 2024*. Nikaragua zajmuje niską, 147. pozycję w rankingu obejmującym grupę 167 państw (Democracy Index, 2024). Z kolei, w 2006 r. Nikaragua znajdowała się na 89. pozycji w rankingu (Democracy Index, 2006). W końcu też nie sposób pominąć zestawienia *Freedom House*, ujmującego i pozycjonującego państwa świata pod względem praw i swobód obywatelskich. Nikaragua uzyskała w 2025 r. zaledwie 14 punktów na 100 możliwych. Autorzy raportu, przyznając łączną ocenę, brali pod uwagę dwie wartości, tj. wynik uzyskany przez państwo w kategoriach „prawa polityczne” oraz „wolności obywatelskie”. W pierwszej spośród parametryzowanych kategorii państwo uzyskało zaledwie 2 na 40 punktów, w drugiej zaś 12 na 60 (Freedom House, 2025). W roku 2017, a więc już w dobie rządów sandinistów, ogólna wartość punktów przyznanych państwu wynosiła 47 na 100 możliwych. W świetle danych przedstawionych w rankingach wskazać trzeba, że współczesna Nikaragua może być określona jako państwo represyjne – trend ten jest wyraźnie widoczny. Interpretując pojęcie represyjności, trzeba zastrzec, że w tym przypadku oznacza ono oparcie strategii przetrwania obozu rządzącego na stosowaniu bezprawnej przemocy, której *iunctim* stanowi nieustanny wzrost zagrożeń dla bezpieczeństwa personalnego. W związku z powyższym, dla komplementarnego ukazania zagrożeń dla tej kategorii bezpieczeństwa, w tej części artykułu przyjęto wyraźną hierarchizację zagrożeń – od nihilizmu prawnego i przepisów umożliwiających selektywne pozbawianie obywatelstwa – po zbrodniczy proceder, jakim są w państwie wymuszone zaginięcia.

Symbolem narastającej opresyjności i arbitralności reżimu sandinistowskiego jest rosnąca rola reform prawnych, które *należy stricte identyfikować jako wyraz środków zaliczanych do typowych* dla nihilizmu prawnego. *Expressis verbis* świadczy o tym w szczególności przyjęcie 22 grudnia 2020 r. przez Zgromadzenie Narodowe kontrowersyj-

nej Ustawy o Obronie Praw Narodu do Niepodległości, Suwerenności i Samostanowienia dla Pokoju, która *de iure* i *de facto* umożliwiła dokonywanie arbitralnych zatrzymań przez podległe państwu służby odpowiedzialne za realizację zadań z obszaru bezpieczeństwa i porządku publicznego (Ley N°. 1055, 2020). Wskazany akt normatywny, znany jako Ustawa nr 1055, umożliwia obozowi rządzącemu ograniczanie biernego prawa wyborczego liderom opozycji. Konkretnie zaś, na mocy art. 1 ustawy, dopuszczono możliwość pozbawienia biernego prawa wyborczego obywateli państwa uznanych za „zdrajców ojczyzny”. Przejawami typowego dla państw niedemokratycznych nihilizmu prawnego jest więc oparcie tego represyjnego przepisu na wyjątkowo szerokim katalogu ocennym określającym uchybienia wpisujące się w typowe dla ustrojów autorytarnych ujęcia zasady określoności przepisów prawa. Tym samym, za „zdrajcę ojczyzny” może zostać uznany każdy obywatel państwa, który między innymi dowodził zamachem stanu lub go finansował, zmieniał porządek konstytucyjny, promował lub podlegał do aktów terrorystycznych, dokonywał aktów podważających niepodległość, suwerenność i samostanowienie, podlegał do zagranicznej ingerencji w sprawy wewnętrzne czy też „szkodził najwyższym interesom narodu określonym w systemie prawnym” (Ley N°. 1055, 2020). Tak szeroko zakreślony katalog czynów wyraźnie przypomina przepisy prawne obecne w systemach prawnych państw totalitarnych. *De facto*, na mocy ustawy, za zdrajcę ojczyzny może zostać uznany każdy opozycjonista. Według danych przedstawionych przez Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw praw człowieka, od lutego 2023 r. na mocy orzeczeń sądów 452 osoby zostały uznane za zdrajców ojczyzny (OHCHR, 2025a). Ta wyspecjalizowana i ukierunkowana forma represji jest stosowana zarówno przeciwko liderom antyrządowych ugrupowań chłopskich, działaczom na rzecz praw kobiet, dziennikarzom, obrońcom praw człowieka, jak i studentom.

System represji uzupełnia, komplementarna wobec Ustawy o Obronie Praw Narodu do Niepodległości, Suwerenności i Samostanowienia dla Pokoju, Ustawa Specjalna nr 1145 z 9 lutego 2023 Regulująca Utratę Obywatelstwa Nikaragui (Ley N°. 1145, 2023). W treści art. 2 ustawy, Zgromadzenie Narodowe określiło, iż:

Osoby skazane zgodnie z przepisami ustawy nr 1055 Ustawy o obronie praw ludu do niepodległości, suwerenności i samostanowienia dla pokoju, [...], tracą obywatelstwo nikaraguańskie (Ley N°. 1145, 2023).

Zaskakiwać może fakt, iż ustawa nr 1145 w chwili jej ogłoszenia była niezgodna z treścią Konstytucji Republiki Nikaragui. W dniu 9 lutego obowiązywał bowiem jeszcze art. 20 Konstytucji, stanowiący *expressis verbis*, iż:

Żaden obywatel Nikaragui nie może zostać pozbawiony obywatelstwa, ani obywatelstwo Nikaragui nie może zostać utracone w wyniku nabycia innego obywatelstwa (Konstytucja Republiki Nikaragui, 2014).

Trzeba też dodać, że ustawa weszła w życie już z dniem 10 lutego 2023 r. Oznacza to, że *vacatio legis* przy tak istotnym z punktu widzenia praw obywatelskich zagadnieniu – nie istniało. Dopiero na mocy ustawy z 9 lutego 2023 r. nowelizującej art. 20 konstytucji przewidziano, że „[...] zdrajcy Ojczyzny tracą status obywateli Nikaragui” (Asamblea Nacional, 2023). Paradoksalnie, nowelizacja konstytucji weszła w życie dopiero z dniem 22 stycznia 2024 r. Co ciekawe, na mocy Ustawy nr 1234 z 18 lutego 2025 r. o częściowej reformie konstytucji politycznej Republiki Nikaragui zagadnieniu pozbawienia obywatelstwa dedykowano art. 17 konstytucji, który zyskał całkowicie nowe brzmienie „Kto zdradził Ojczyznę traci obywatelstwo nikaraguańskie” (Ley N°. 1234, 2025).

Rozwojowi licznych mechanizmów nieliberalnych sprzyja także realizowana pod egidą zapobiegania procederowi prania pieniędzy i przeciwdziałania finansowaniu terroryzmu Ustawa nr 1040 (*Ley de Regulación de Agentes Extranjeros*). Z formalnego punktu widzenia, ten akt normatywny służyć ma:

[...] ustanowieniu ram prawnych mających zastosowanie do osób fizycznych i prawnych, krajowych lub innej narodowości, które w odpowiedzi na interesy zagraniczne i pozyskując zagraniczne finansowanie, wykorzystują te zasoby do prowadzenia działań skutkujących ingerencją rządów zagranicznych, organizacji lub osób fizycznych w sprawy wewnętrzne i zewnętrzne Nikaragui, zagrażając niepodległości, samostanowieniu i suwerenności narodowej, a także stabilności gospodarczej i politycznej państwa (Ley N°. 1040, 2020).

Dla utrudnienia działalności wszelkich podmiotów wpisanych do Rejestru Agentów Zagranicznych, zgodnie z art. 12 ustawy, osoby fizyczne i prawne wpisane do rejestru nie mogą pod groźbą kary przyjmować jakichkolwiek środków finansowych pochodzących od anonimowych źródeł lub osób. Ustawa uderza bezpośrednio w funkcjonowanie społeczeństwa obywatelskiego. Co więcej, na mocy ustawy dla działalności organizacji pozarządowych niezbędna jest zgoda rzą-

du, obligująca jednocześnie podmioty do udostępnienia kazuistycznego katalogu informacji dotyczących źródeł ich finansowania, sprawozdań finansowych oraz beneficjentów. Zdefiniowano w niej termin „agenta zagranicznego”, za którego może zostać uznana osoba fizyczna lub prawna, obywatel Nikaragui lub innego państwa, otrzymująca środki finansowe, towary lub jakiegokolwiek inne przedmioty wartościowe pochodzące pośrednio lub bezpośrednio od jakiegokolwiek zagranicznego podmiotu lub osoby fizycznej (Ley N°. 1040, 2020). W treści artykułu 6 ustawy *expressis verbis* stypizowano zasady rejestracji tzw. „agentów zagranicznych”. Kluczową rolę odgrywa Rejestr Agentów Zagranicznych zarządzany przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Zgodnie z literą tego kontrowersyjnego aktu prawnego udział cudzoziemców w charakterze członków organizacji pozarządowej nie może być wyższy niż jedna czwarta ogólnej ich liczby. Ustawa umożliwiła również przejęcie kontroli nad uniwersytetami przez władze publiczne. Zdaniem Ricardo Garcíi Vásqueza i Enrique Muñoza Reyesa (2024), od grudnia 2021 do września 2023 r. rząd Nikaragui uznał 29 instytucji szkolnictwa wyższego za nielegalne. Dwadzieścia trzy instytucje utraciły swój status prawny, a 50% uniwersytetów w tej grupie utraciło infrastrukturę i majątek. Od czasu wydarzeń z 2018 r. środowiska studenckie są traktowane przez sandinistów jako potencjalne ośrodki oporu przeciw ich rządowi.

Refleksja naukowa nad znaczeniem Ustawy nr 1040 powinna być uzupełniona o konstatację, zgodnie z którą wyraźnie dostrzegalna jest tożsamość tego aktu prawnego z przyjętą uprzednio w Rosji w 2012 r. Ustawą o agentach zagranicznych. W rezultacie uprawnione jest wskazanie, że rosyjską ustawę uznać można za modelowe rozwiązanie ograniczające rozwój społeczeństwa obywatelskiego poprzez stygmatyzację grup społecznych, recypowane następnie w takich krajach jak Nikaragua – 2020, Gruzja i Kirgistan – 2024 czy też Salwador – 2025 r. (Civicus, 2025).

Z kolei, w listopadzie 2024 r. Zgromadzenie Narodowe zatwierdziło reformę konstytucyjną, na mocy której kadencja głowy państwa została wydłużona do 6 lat. Reforma konstytucyjna weszła w życie 18 lutego 2025 r. (OHCHR, 2025d). Ponadto system organów władzy wykonawczej został uzupełniony o instytucję wiceprezydenta. Od 30 stycznia 2025 r. urząd ten sprawuje dotychczasowa wiceprezydent Rosario Murillo – żona Daniela Ortegi.

Wyrazem postępującego procesu konsolidacji władzy przez FSLN są liczne zbrodnie. Eksperti Rady Praw Człowieka ONZ wyraźnie

określają je jako *delicta iuris gentium*, czyli zbrodnie przeciwko ludzkości (Human Rights Council, 2025). Ich zdaniem do katalogu środków, jakimi posługują się organy państwa represyjnego, zaliczyć można między innymi morderstwa, bezprawne uwięzienia, tortury, przemoc seksualną czy też deportacje i prześladowania. Oczywiście, rozbudowany katalog bezprawnych działań wymierzonych w środowiska uznawane przez sandinistów za wrogie jest zdecydowanie szerszy. W szczególności należy wspomnieć o obecności w państwie niechlebnego od dziesięcioleci symbolu rządów autorytarnych w Ameryce Łacińskiej, tj. zbrodni wymuszonego zaginięcia. To właśnie obecność wymuszonych zaginięć, obok arbitralnych zatrzymań, powszechnej konfiskaty majątków, pozbawiania obywatelstwa oraz deportacji osób identyfikowanych przez obóz rządzący jako wrogie, cechuje unikalny we współczesnej Ameryce Łacińskiej amalgamat przemocy państwowej. Niejednokrotnie można odnotować współwystępowanie różnych zbrodni, których ofiarami są opozycjoniści. Przykładowo, Międzyamerykańska Komisja Praw Człowieka wskazała, że 5 września 2024 r. 135 osób arbitralnie przetrzymywanych w poniżających warunkach w nikaraguańskich więzieniach, zostało przetransportowanych do Gwatemali. Z kolei, już 10 września 2024 r. Sąd Najwyższy Nikaragui orzekł w ich przypadku utratę obywatelstwa i przepadek majątku (IACHR, 2025).

W tym miejscu należy poczynić dwie istotne uwagi. Po pierwsze, zidentyfikowane w Nikaragui zjawisko przemocy państwowej autor identyfikuje jako systematyczne, celowe oraz ukierunkowane stosowanie przez państwo represji mających na celu całkowitą neutralizację i zastraszenie środowisk opozycyjnych wobec obozu sandinistowskiego. Podmiotami odpowiedzialnymi za realizację wskazanego procesu są zarówno podmioty państwowe, jak i poza państwowe działające w ramach nieformalnego przyzwolenia ze strony rządu, *vide* zaangażowanie grup przestępczych celem nękania opozycji. Egzemplifikacją wskazanego zjawiska jest między innymi wykorzystywanie przez władze, cieszącej się wsparciem rządu, organizacji „Młodzież sandinistowska” (wł. *Juventud Sandinista 19 de Julio*). W ujęciu doktrynalnym, prezentowanym przez Kees’a Kooningsa oraz Dirka Kruijt’a przedstawia się przemoc państwową jako:

[...] użycie, tolerowanie lub groźbę użycia siły przez funkcjonariuszy państwa lub jego przedstawicieli, dokonywane w sposób zorganizowany i wyrażające się bezpośrednio lub pośrednio, praktycznie lub symbolicznie. [...] Jest to przemoc o ewidentnie bezprawnym charakterze, zarówno ze względu na nad-

mierny charakter procedur, jak i skalę ich stosowania; ale przede wszystkim dlatego, że jest stosowana z jawnie ideologicznym uzasadnieniem (Koonings, & Kruijt, 1999: 289).

Po drugie, swoistym *signum temporis* rządów sprawowanych przez Daniela Ortegę i FSLN jest występowanie w państwie zbrodni wymuszonego zaginięcia. Warto przypomnieć, że zgodnie z treścią art. 2 Międzyamerykańskiej konwencji o wymuszonych zaginięciach osób z 6 września 1994 r., wskazana zbrodnia stypizowana została jako:

[...] akt pozbawienia wolności osoby lub osób, niezależnie od formy, dokonany przez funkcjonariuszy państwa lub przez osoby albo grupy osób działające z upoważnienia, przy wsparciu lub za przyzwoleniem państwa, po którym następuje brak informacji lub odmowa potwierdzenia faktu pozbawienia wolności albo udzielenia informacji o miejscu pobytu tej osoby, co utrudnia jej skorzystanie ze stosownych środków prawnych i gwarancji proceduralnych (OAS, 1994, art. 2).

Abstrahując już od określenia w preambule do konwencji, iż przestępstwo wymuszonego zaginięcia jest jednoznacznie klasyfikowane jako zbrodnia przeciwko ludzkości, trzeba zaakcentować, iż obecnie inherentną cechą autorytarnego systemu politycznego w Republice Nikaragui są właśnie wymuszone zaginięcia, co czyni tamtejszy system naruszeń praw człowieka swoście unikalnym w Latynoameryce. Obecność wymuszonych zaginięć w państwie pozwala wnioskować, iż funkcjonariusze publiczni są przekonani o swojej bezkarności. Zaważmy, że to właśnie w Ameryce Łacińskiej, w oparciu o wyjątkowo bogate antecedencje tej zbrodni, wytworzył się najbardziej spójny i kazuistyczny system ścigania sprawców procederu wymuszonych zaginięć spośród wszystkich regionalnych systemów ochrony praw człowieka. Tym samym nie ulega wątpliwości, iż konwencyjne gwarancje ochrony człowieka przed wymuszonym zaginięciem mają charakter całkowity i niederogowalny. Dla komplementarności wyводу należy nadmienić, iż w Międzynarodowej Konwencji ONZ z 20 grudnia 2006 r. w sprawie ochrony wszelkich osób przed wymuszonym zaginięciem, w treści artykułu 2 zawarto:

Dla celów niniejszej Konwencji, za „wymuszone zaginięcie” uważa się zatrzymanie, aresztowanie, uprowadzenie lub jakąkolwiek inną formę pozbawienia osoby wolności, dokonane przez przedstawicieli Państwa albo przez osoby lub grupy osób działające z upoważnieniem, pomocą lub milczącą zgodą Państwa, po którym następuje odmowa przyznania faktu pozbawienia wolności lub ukrywanie losów bądź miejsca pobytu takiej osoby, co powoduje, że znajduje się ona poza ochroną prawa (United Nations, 2006).

Na problem metod działania rządów sandinistowskich zwracają uwagę zarówno przedstawiciele międzynarodowych organizacji pozarządowych, takich jak Human Rights Watch czy Amnesty International, jak i Grupa Ekspertów Praw Człowieka w Nikaragui, działająca pod auspicjami Rady Praw Człowieka ONZ (Human Rights Council, 2022). Obecność zbrodni wymuszonego zaginięcia należy interpretować jako narzędzie umożliwiające osłabianie poziomu mobilizacji społecznej przeciwników rządzącego reżimu. Uznać je należy też za wyjątkowo wygodny środek represji politycznych, ponieważ, co do zasady, wszelkie autorytarne czy totalitarne rządy nie komentują ich istnienia. Trzeba też przypomnieć pogląd Jennifer Gandhi (2010), która akcentuje, iż ograniczenia praw i wolności politycznych regulowanych prawem mogą stanowić przedmiot negocjacji pomiędzy sprawującymi władzę a opozycją. Rzeczą wygląda odmiennie, jeśli chodzi o działania o charakterze pozaprawnym. Biorąc pod uwagę, że liczba ofiar tej formy naruszania praw człowieka może być jedynie szacowana – bowiem część rodzin ofiar boi się nagłośnienia losów najbliższych – można posłużyć się danymi szacunkowymi. Zdaniem przedstawicieli Niezależnej Grupy Ekspertów ds. Nikaragui, działającej w ramach ONZ, od 2018 r. nie wyjaśniono losów około 120 osób, które padły ofiarą tej zbrodni (OHCHR, 2025b).

Sięgając retrospektywnie, zbrodnia wymuszonego zaginięcia konstituowała jeden ze środków, za pomocą których latynoamerykańskie junty wojskowe, jak też cywilno-wojskowe, od końca lat 60. do połowy lat 80. XX w., z jednej strony zabezpieczały systemy sprawowanych rządów niedemokratycznych, z drugiej zaś – stanowiły narzędzie służące do zwalczania wszelkich ruchów i ugrupowań politycznych o komunistycznym rodowodzie. Te ostatnie, zgodnie z rozpowszechnioną w regionie tzw. doktryną bezpieczeństwa narodowego, uznawały komunizm za kluczowe zagrożenie dla bezpieczeństwa państw. Wskazany proceder cechował między innymi rządy junt wojskowych doby tzw. Zimnej Wojny w Argentynie, Brazylii, Chile, Gwatemali, Paragwaju czy Urugwaju. Eksplorując problematykę naruszeń praw człowieka we współczesnej Nikaragui, trzeba skonstatować, iż paradoksalnie, pomimo posługiwania się przez władze zbrodnią wymuszonego zaginięcia, w państwie nie można na chwilę obecną zidentyfikować obecności wspomnianego już wcześniej terroru państwowego. Jego istotą jest bowiem dążenie przez obóz sprawujący władzę do fizycznego zniszczenia wszelkich środowisk i jednostek postrzeganych przez niego jako wrogie.

PRZEMOC PAŃSTWOWA JAKO WYRAZ GŁĘBOKIEGO KRYZYSU INSTYTUCJI PAŃSTWA

Za zasadne uznać należy, iż obecnie w Nikaragui ma miejsce przyspieszenie procesu petryfikacji egzekutywy kontrolowanej przez sandinistów. Emanacją postępującej konsolidacji władzy realizowanej przez obóz rządzący są w szczególności zmiany zachodzące na płaszczyźnie konstytucyjnej. Zatwierdzona przez Zgromadzenie Narodowe w styczniu 2025 r. wyjątkowo obszerna nowelizacja konstytucji, *de iure* i *de facto*, zniosła dotychczasowy system *checks and balances*, przyznając obojgu współprezydentom rolę swego rodzaju *moderator imperii*. Oczywiście, nikaraguański koncept dwuosobowego organu, jakim jest obecnie kolektywna głowa państwa, nie ma nic wspólnego z klasyczną, liberalną w swym rodowodzie koncepcją instytucji organu łagodzącego i harmonizującego napięcia występujące w obrębie poszczególnych władz. Dostrzec trzeba wyjątkowo szeroki charakter nowelizacji materii konstytucyjnej, wybitnie wzmacniający procesy antydemokratyczne i centralizujące rządy sandinistów. Z dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej, tj. 18 lutego 2025 r., poza wprowadzeniem do systemu organów władzy wykonawczej instytucji współprezydenta, wydłużono jednocześnie okres trwania mandatu głowy państwa – z 5 do 6 lat. Ponadto *de iure* wprost podporządkowano prezydentowi władzę ustawodawczą oraz sądowniczą. Art. 8 stanowi, iż:

Naród sprawuje władzę państwową za pośrednictwem Prezydenta Republiki, który kieruje rządem i koordynuje działania organów kontroli i nadzoru władzy ustawodawczej, sądowniczej, wyborczej i administracji publicznej oraz podmiotów autonomicznych (Ley N°. 1234, 2025).

Skrajnie niedemokratyczny charakter nowelizacji konstytucji uprawnia, zdaniem niektórych badaczy (Paolanti & Saccoliti, 2025), tezę o mającym miejsce *autogolpe*, tj. zamachu stanu przeprowadzonym przez urzędującego prezydenta.

Za zasadne wydaje się przyjęcie tezy, iż w najbliższym czasie deterioracja praw człowieka, jak i bezpieczeństwa personalnego w państwie, będzie się wciąż obniżać, co stanowi pochodną wcześniej wykazanego zjawiska wzmacniania autorytarnej kontroli nad instytucjami demokratycznymi. Za jeden z kluczowych czynników odgrywających fundamentalnie istotną rolę w tym procesie uznać należy całkowite podporządkowanie instytucji wymiaru sprawiedliwości głowie państwa. Reforma konstytucyjna z początku 2025 r. *expressis verbis*

umożliwiła zarówno odwoływanie niezależnych sędziów i prokuratorów pod zarzutem nielojalności względem państwa, jak również gwarantowała władzy wykonawczej kontrolę nad procesem kooptacji sędziów do składów orzekających. Tym samym reżim uderzył w rudymentarne elementy niezależności sądów oraz niezawisłości sędziowskiej. Wskazane procesy przyczyniają się do całkowitej inflacji systemu praw człowieka, czego niechlubnym symbolem są między innymi permanentne naruszenia zasady *habeas corpus*.

Dynamicznie postępująca autokratyzacja systemu politycznego państwa, wzmacniana przez bezprawną przemoc państwową, na obecnym etapie dąży do całkowitego wyrugowania organizacji pozarządowych niezależnych od państwa oraz struktur podporządkowanych FSLN. Wskazany proces nie jest nowy i cechuje wiele systemów politycznych, które są na drodze ku reżimowi autorytarnemu bądź też są klasyfikowane jako *stricte* autorytarne. Już Juan Linz zwracał uwagę na to zjawisko, akcentując, iż w reżimach autorytarnych niska specyfika instytucji politycznych powoduje, że przenikają one do życia społecznego, dążąc do uniemożliwienia ekspresji politycznej interesów pewnych grup. W tym procesie niejednokrotnie może być stosowana siła (Linz, 2000). Przeciwwstawienie interesów obozu rządzącego zasadzie pluralizmu politycznego, czy też w wymiarze szerszym – pryncypiom demokratycznego państwa prawnego – niejako automatycznie wzmacnia procesy nieliberalne, czego przejawem jest *sui generis* obudowywanie się przez reżim różnorodnymi środkami zabezpieczenia posiadanej władzy. Armando Chaguaceda Noriega konstatuje nawet, że reformy sandinistów, mnożące wady latynoamerykańskiego populizmu i socjalizmu państwowego, nawiązują do dziedzictwa utrwalonej w regionie koncepcji rządów oligarchicznych (Noriega, 2020). Rezultatem tego swoistego procesu konsolidacji władzy są – w wielkiej skali – naruszenia praw człowieka oraz atrofia bezpieczeństwa personalnego.

W szczególności ten ostatni z wymienionych elementów zasługuje na szczególną uwagę. Otóż w Nikaragui, w odróżnieniu od innych państw Ameryki Środkowej, takich jak w szczególności Honduras, Gwatemala, Salwador czy też Meksyk, transgraniczne organizacje przestępcze cechujące te państwa nie odgrywają tam tak poważnej roli. Oslawione *marras* nie zdołały uzyskać przestrzeni dla procederu handlu narkotykami. Na tę cechę deskryptywną bezpieczeństwa wewnętrznego w Nikaragui zwraca zresztą uwagę Angelita Schout. Jej zdaniem stosunkowo niski poziom zagrożenia zorganizowaną przestępczością o charakterze narkotykowym w Nikaragui stano-

wi pochodną zarówno restrykcyjnej polityki kontroli granic oraz dofinansowania policji, jak również braku napływu członków gangów z terytorium Stanów Zjednoczonych (Schout, 2025). W świetle powyższego, w przeciwieństwie do innych krajów regionu, to odrodzenie rządów dyktatorskich, *de facto* w odmianie sultanistycznej, jest odpowiedzialne za wszechobecny kryzys praw człowieka. W doktrynie Adam Golob konstatuje, iż dzisiejszą Nikaragwę cechuje wręcz „neopatrymonialny autorytaryzm” zmierzający nieustannie do dalszej konsolidacji władzy (Golob, 2024: 2). W odróżnieniu od innych państw regionu, w Nikaragui największe zagrożenia dla bezpieczeństwa personalnego wynikają ze specyfiki działania władz publicznych, a nie z obecności silnych, zorganizowanych grup przestępczych. Czyni to uwarunkowania bezpieczeństwa człowieka w państwie wręcz unikalnymi w skali Latynoameryki.

Wskazane wcześniej środki służące pacyfikacji ugrupowań opozycyjnych, ich istota, brutalność, jak i natężenie wyraźnie potwierdzają prawdziwość poglądu Kai M. Thaler’a i Erica Mosingera (2022), twierdzących, iż obecnie jesteśmy świadkami form represji politycznych nieobserwowanych w Latynoameryce od dziesięcioleci. Ich stanowisko należy wszakże zniuansować i dodać, że współczesną Nikaragwę należy określić jako modelowe wręcz państwo policyjne. Trafnie ujmują ten problem Sonia Cardenas oraz Rebecca Root, które, odnosząc się do pacyfikacji społecznych wystąpień w 2018 r., przypisują trajektorii praw człowieka w państwie nacechowanie postępującą militaryzacją (Cardenas & Root, 2022). Trzeba przypomnieć też o ponadczasowej aktualności poglądów Natashy Ezrow oraz Eriki Frantz, które zaznaczają, iż kluczem do przetrwania reżimu jest zagwarantowanie, że jednostki opozycyjne nie zjednoczą się ani się nie zorganizują. Dla przeciwdziałania zagrożeniu, jakie niosą z sobą grupy opozycyjne, stosowane mogą być takie strategie jak między innymi represje, manipulacja instytucjami wyborczymi oraz kooptacja. W przypadku rządów ortegistów, zidentyfikować można bezspornie obecność dwóch pierwszych metod osłabiania opozycji (Ezrow & Frantz, 2011).

Tym samym przyglądając się środkom służącym procederowi eliminacji opozycyjnej działalności politycznej, wyraźnie trzeba zaznaczyć, iż obóz sandinistowski cechuje się zdecydowanie wyższym stopniem represyjności wobec obywateli aniżeli pozornie tożsamy reżim chawistowski w Wenezueli. W przypadku rządów chawistów należy wspomnieć, że w okresie prezydentury Nicolasa Maduro, w 2015 r. partie opozycyjne wobec następcy Chaveza, skupione w ramach koalicji

Mesa de la Unidad Democrática, zdołały zdobyć większość mandatów w wyborach do jednoizbowego Zgromadzenia Narodowego (sic!) (Guardian, 2015). Opozycja zjednoczona w ramach koalicji *Mesa de la Unidad Democrática* zdobyła łącznie 112 mandatów, zaś chawistowska Zjednoczona Partia Socjalistyczna Wenezueli (wł. *Partido Socialista Unido de Venezuela*) oraz amalgamat ugrupowań ją wspierających, skupionych w *Gran Polo Patriótico Simón Bolívar*, uzyskały jedynie 55 mandatów. Inherentną cechą struktur nikaraguańskiej administracji odpowiedzialnej za realizację zadań z zakresu bezpieczeństwa i porządku publicznego jest jej hipertrofia oraz polityzacja. Ostatnie zjawisko, w szczególności zdaniem Suguru Osawy, związane jest z kooptacją sektora bezpieczeństwa do sfery osobistego oddziaływania głowy państwa, poprzez przynoszące siłom zbrojnym i policji korzyści ze sprawowania kontroli nad wybranymi przedsiębiorstwami (Osawa, 2025). Obok sił zbrojnych realizujących niektóre spośród zadań typowych dla sfery bezpieczeństwa wewnętrznego, także Nikaraguańska Policja Narodowa (*Policía Nacional de Nicaragua*) jest bezpośrednio podległa prezydentowi. Strukturę uzupełniają całkowicie kontrolowane przez sandinistów ochotnicze oddziały parapolicyjne (*Policía Voluntaria*), w skład których wchodzi zarówno członkowie organizacji przestępczych, jak i osoby pozostające w rezerwie. To właśnie oddziały składające się z zamaskowanych członków parapolicii, w tym Młodzieży Sandinistowskiej, odegrały kluczową rolę w tłumieniu protestów społecznych w 2018 r. Przykładowo, 30 maja 2018 r., ich członkowie ostrzelali pokojowe marsze odbywające się z okazji Dnia Matki, w rezultacie czego w Managui, Esteli oraz Masaya zginęło łącznie piętnaście osób, a 199 zostało rannych (IACHR, 2018; Amnesty International, 2018). Katalog instytucji zamykają ustanowione reformą konstytucyjną z 2025 r. i podporządkowane głowie państwu Patriotyczne Siły Rezerwowe, stanowiące część nikaraguańskich Sił Zbrojnych.

Wyraźnym sygnałem świadczącym o podążaniu przez Daniela Orteę oraz lojalnych wobec niego struktur organów administracji bezpieczeństwa i porządku publicznego w stronę działań cechujących państwa niedemokratyczne, w których dopuszcza się terror państwowy, są dokonywane na zlecenie ortegistów zabójstwa opozycjonistów znajdujących się poza granicami państwa. Ponadto na terytorium państwa odbywają się egzekucje pozasądowe. Przykładowo, w czerwcu 2025 r. na terytorium Kostaryki zamordowany został znany opozycjonista, major rezerwy Robert Samcam (OHCHR, 2025c). Z kolei w okresie od października do sierpnia 2018 r. zanotowano co naj-

mniej 30 zabójstw na obszarze departamentów Jinotega oraz Nueva Segovia. Na znaczenie problemu egzekucji pozasądowych zwracał już uwagę Departament Stanu USA w raporcie z 2020 r. odnoszącym się do naruszeń praw człowieka w Nikaragui (U.S. Department of State, 2020). Ofiarami byli przedstawiciele ugrupowań opozycyjnych wobec Daniela Ortegi, zrzeszających ludność związaną z gospodarstwami rolnymi. Tym samym sandiniści realizują proceder terroru, który dotychczas w Ameryce Łacińskiej cechował niektóre z państw autorytarnych uczestniczących w osławionej Operacji Condor, w szczególności zaś Argentynę i Chile.

Czynnikiem istotnie oddziałującym na obecną zdolność opozycji do przeciwstawienia się polityce obozu sandinistowskiego jest powszechny proceder pozbawiania obywatelstwa przeciwników reżimu Ortegi. Tylko pomiędzy lutym 2023 a wrześniem 2024 r. na mocy orzeczeń sądowych kontrolowane przez sandinistów sądy pozbawiły obywatelstwa 452 osoby (UNHCR, 2025b). Dodatkowo, władze odmawiają obywatelom uznawanym za opozycyjnych wobec Ortegi i pozostającym za granicami państwa wydawania nowych paszportów, uniemożliwiając im powrót do kraju, co zdaniem Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców *de iure* i *de facto* kreuje apatrydów.

O ile w przypadku obydwu systemów autorytarnych można zidentyfikować podobne – choć nie tożsame – mechanizmy zdobycia i utrzymania władzy, w tym zwłaszcza akty represji, to w Nikaragui Daniel Ortega i środowisko sandinistowskie doprowadzili do obecności *sui generis* politycznej pustki na scenie politycznej, przejawiającej się wytworzeniem faktycznego braku politycznej alternatywy dla sandinistów. Wykreowana przez Daniela Ortegę wymuszona stagnacja polityczna, w połączeniu z wszechobecną korupcją oraz wszechwładzą środowisk związanych z Sandinistowskim Frontem Wyzwolenia Narodowego, kreuje rozległy i wielopłaszczyznowy kryzys praw człowieka. Nadmienić trzeba, iż w raporcie Transparency International Nikaragua zajmuje 172. miejsce od końca na 180 pozycji zawartych w zestawieniu państw objętych badaniem z 2024 r. (Transparency International, 2024). To, co czyni proceder naruszania praw człowieka w Nikaragui szczególnie dotkliwym dla obywateli, jednocześnie umożliwiając obozowi władzy *de facto* bezkarne prześladowania, jest bezprecedensowe wycofywanie się władz z tych instytucji międzynarodowej ochrony praw człowieka, które na mocy umów międzynarodowych były władne egzekwować mechanizmy monitoringu ochrony praw jednostki. Przejawem rządowej strategii unikania kontroli i odpowiedzialności jest

w szczególności wycofanie się Nikaragui z członkostwa w Radzie Praw Człowieka ONZ w lutym 2025 r. (REUTERS, 2025). Decyzja ta stanowiła następstwo opublikowania przez grupę ekspertów Organizacji Narodów Zjednoczonych raportu, w którym zdecydowanie potępiono naruszenia praw człowieka w tym państwie. Raport ten zawiera kazuistycznie opisane powiązania i wzajemne relacje o charakterze *contra legem* pomiędzy organami władzy wykonawczej, ustawodawczej i sądowniczej, służące realizacji takich procederów jak między innymi arbitralne pozbawianie obywatelstwa, wydalenia obywateli, tortury i inne formy niehumanitarnego lub poniżającego traktowania czy też wymuszone zaginięcia (Human Rights Council, 2025).

Probiezmem całkowitego upadku systemu gwarancji konstytuujących bezpieczeństwo jednostki w Republice Nikaragui jest w szczególności wycofanie Nikaragui przez sandinistów w 2023 z kluczowej dla regionu i ochrony praw człowieka – Organizacji Państw Amerykańskich. OPA wraz z Amerykańską Konwencją Praw Człowieka z 1969 r. (Pakt z San Jose) kreują spójny system mający być – jak wskazuje Victor Abramovich – „[...] swego rodzaju antidotum na ryzyko regresów autorytarnych [...]” (Abramovich, 2016: 182). Opuszczeniu organizacji towarzyszyło naruszenie immunitetu siedziby misji OPA w Managui. 24 kwietnia 2022 r. funkcjonariusze nikaraguańskiej policji dokonali bezprawnej rewizji, podczas której dokonano konfiskaty przechowywanych tam dokumentów. Naruszeniu statusu misji dyplomatycznej towarzyszyło nazwanie Organizacji Państw Amerykańskich „diabelskim narzędziem” przez ministra spraw zagranicznych państwa, Denisa Moncadę (Deutsche Welle, 2025). Działanie służb stanowiło *explicite* rażące naruszenie prawa międzynarodowego.

Identyfikując naruszenia praw człowieka w Nikaragui, nie sposób pominąć istotnego dorobku w omawianej kwestii, tj. orzecznictwa Międzyamerykańskiego Trybunału Praw Człowieka (MTPC). W przypadku analizowanego reżimu politycznego judykaty mają charakter wręcz emblematyczny, zwłaszcza biorąc pod uwagę, że MTPC, jako organ wymiaru sprawiedliwości odpowiedzialny za gwarantowanie postanowień Amerykańskiej Konwencji Praw Człowieka, wydał po 2006 r., tj. w okresie rządów sandinistów, łącznie dziesięć wyroków dotyczących naruszeń praw człowieka w Nikaragui. Egzemplifikacją obecnych realiów politycznych panujących w państwie jest wyrok MTPC w sprawie *Gadea Mantilla przeciwko Nikaragui* z 16 października 2024 r. Trybunał orzekł, iż państwo ponosi odpowiedzialność za naruszenie praw politycznych i prawa do równości, jak również za pogwałcenie

prawa do gwarancji sądowych oraz ochrony sądowej (*Case of Gadea Mantilla et al.*, 2024). Z kolei, w sprawie *Carrión González i in. przeciwko Nikaragui*, w wyroku z dnia 25 listopada 2024 r. trybunał orzekł, iż państwo nikaraguańskie ponosi odpowiedzialność m.in. za naruszenie prawa do gwarancji sądowych, prawdy, równości wobec prawa i ochrony sądowej, jak również ochrony rodziny oraz naruszenie prawa do integralności osobistej (*Case of Carrión González et al.*, 2024).

Podkreślić też trzeba, że również w okresie wcześniejszym niektóre judykaty MTPC związane z Nikaraguą miały charakter przełomowy, przyczyniając się do erygowania kluczowych dla egzekwowania gwarancji instytucjonalnych oraz praw indywidualnych linii orzeczniczych. W szczególności należy wspomnieć o wyroku w sprawie YATAMA przeciwko Nikaragui z 23 czerwca 2005 r., w którym sędziowie Trybunału zagwarantowali społeczeństwu rdzennym prawo do udziału w życiu politycznym państwa (YATAMA, 2005).

Podsumowując, wskazać trzeba, że dorobek orzeczniczy Trybunału przyczynia się do podwyższenia stanu bezpieczeństwa nie tylko w wymiarze jednostkowym, ale i całych zbiorowości ludzkich. Innymi słowy, znaczenie MTPC uwypukla fakt, iż obecność normatywnego systemu prawnego w postaci Amerykańskiej Konwencji Praw Człowieka chroniącej jednostkę nie oznacza, że przysługujące jej prawa faktycznie są respektowane. Od 1979 do 2006 r. dorobek jurysdykcyjny trybunału objął łącznie 589 wyroków, z kolei 669 razy zastosowano środki tymczasowe.

To właśnie wskazana ostatnia kategoria uchwał Trybunału, jaką są środki tymczasowe, stanowi emanację miary naruszeń praw człowieka w sandinistowskiej Nikaragui. Przypomnieć też trzeba, że pomimo opuszczenia przez Nikaragę systemu Organizacji Państw Amerykańskich, zgodnie ze stanowiskiem MTPC, państwo pozostaje:

[...] zobowiązane do pełnego przestrzegania innych ratyfikowanych instrumentów praw człowieka, które nie zostały indywidualnie i niezależnie wypowiedziane i które pozostają w mocy (Rezolucja MTPC, 2025: 2).

Innymi słowy, zgodnie ze stanowiskiem trybunału, samo wystąpienie z OPA nie wpływa na możliwość egzekwowania zobowiązań zawartych w Amerykańskiej Konwencji Praw Człowieka. Przykładowo, w ostatnich latach Trybunał wielokrotnie wydawał uchwały o zastosowaniu środków tymczasowych i ich przedłużeniu, jak w sprawie bezprawnego uwięzienia Juana Sebastián Chamorro oraz 45 innych osób (Juan Sebastián Chamorro, et al., 2026). W 2021 r. celem

powstrzymania znanego opozycjonisty przed startem w wyborach prezydenckich Juan Sebastián Chamorro został bezprawnie uwięziony, następnie zaś – po pozbawieniu obywatelstwa – deportowany do Stanów Zjednoczonych.

Zjawisko wycofywania Nikaragui z członkostwa w różnych organizacjach międzynarodowych ma wymiar zdecydowanie szerszy. W 2025 r. władze podjęły działania mające umożliwić wycofanie się państwa z członkostwa w międzynarodowych organizacjach wyspecjalizowanych podejmujących problematykę praw człowieka na różnych płaszczyznach, takich jak Międzynarodowa Organizacja Pracy (International Labour Organization, 2025), Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji (IOM, 2025) oraz Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa (FAO, 2025). Wskazane zjawisko należy interpretować jako dążenie do minimalizacji możliwości reakcji wspólnoty międzynarodowej na politykę naruszeń praw człowieka.

PODSUMOWANIE

Odnosząc się do sformułowanej we wstępie do artykułu tezy, zgodnie z którą w Republice Nikaragui funkcjonuje najbardziej represyjny reżim polityczny w dzisiejszej Ameryce Łacińskiej, wyraźnie dostrzec można, iż od 2018 r. sandiniści, dążąc do sparaliżowania wszelkiej opozycyjnej działalności politycznej, sięgnęli po represje w skali dotychczas kojarzonej w regionie jedynie z opresyjnym dziedzictwem junt wojskowych Latynoameryki doby Zimnej Wojny. W szczególności za potwierdzeniem tak sformułowanej tezy przemawiają dane z licznych rankingów międzynarodowych, jak również wyraźnie dostrzegalny charakter zmian normatywnych. Nie bez znaczenia jest także zidentyfikowanie obecności ciężkich naruszeń praw człowieka, w tym zbrodni wymuszonego zaginięcia, których regularność wyraźnie nasuwa ich tożsamość ze zbrodniami minionych reżimów w regionie.

Protesty społeczne zainicjowane w 2018 r. uznać należy za punkt zwrotny w polityce obozu rządzącego. Ten ostatni, wybitnie zaniepokojony skalą wystąpień antyrządowych, zdecydował się na przekonstruowanie koncepcji modelu sprawowania władzy. Dotychczasowy, patrymonialny model rządów Daniela Ortegi, bazujący na klientelistycznej polityce środowisk opartych na fundamencie, jakim były i są silne struktury FSLN, w swej istocie cechujący się ograniczoną represyjnością oraz mogący być uznanym za modelowy przykład konkurencyjnego autorytaryzmu, zastąpiony został w 2018 r. modelem

sprawowania władzy zakładającym bezwzględne zastraszenie wszelkich środowisk dystansujących się od rządu, w tym nawet Kościoła katolickiego. W systemie prześladowań służących konsolidacji władzy absolutnej, szczególną rolę pełnią na równi proceder wymuszonych zaginięć, konfiskata mienia oraz powszechnie stosowana polityka pozbawiania obywatelstwa i deportacji osób uznanych za wrogów wewnętrznych. Tak poważne naruszenia praw człowieka, jedynie zbliżone do procederu stosowanego przez chawistów w Boliwariańskiej Republice Wenezueli, konstytuują wyjątkowo obszerny, jak na dzisiejsze realia Ameryki Łacińskiej, katalog naruszeń praw człowieka składających się na politykę terroru ze strony duumwiratu Ortega–Murillo i obozu sandinistowskiego. Stąd też perspektywy ewentualnego wzmocnienia praw człowieka i zagwarantowania ich poszanowania w państwie na chwilę obecną, bez wywarcia zewnętrznej presji na reżim oraz zapewnienia większej inkluzywności i alternacji systemu politycznego państwa, uznać należy za niewielkie. Erozja instytucji demokratycznych, która ma charakter polimorficzny, przybiera na sile. Dokonując oceny odporności nikaraguańskiego reżimu, szans poprawy poszanowania praw człowieka i demokratyzacji ustroju kraju, trzeba też uwzględnić regionalną specyfikę relacji łączących Nikaragwę ze Stanami Zjednoczonymi. O ile w przeszłości, w okresie dyktatury klanu Somozów, USA było kluczowym sojusznikiem wzmacniającym rządy niedemokratyczne, to obecnie, w okresie nasilenia kontaktów dyplomatycznych i gospodarczych Nikaragui z Chinami oraz Rosją, Stany Zjednoczone są głównym krytykiem i recenzentem polityki reżimu sandinistowskiego.

BIBLIOGRAFIA

- Abramovich, V. (2016). Autonomy and subsidiarity: the Inter-American system of human rights vs. national justice systems. W C. Rodriguez Garavito (red.), *Law and Society in Latin America. A new map*, 177–193. Routledge.
- Amnesty International (2018, 30 maja). *Nicaragua: Violent attack on mass Mother's Day march in Managua*. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2018/05/nicaragua-violento-ataque-a-multitudinaria-marcha-de-las-madres-en-managua/>.
- Anderson, L. E., Dodd, L. C., & Park, W. (2021). Aquiescencia y Resistencia: el Régimen de Ortega en Nicaragua. *América Latina Hoy*, 87, 151–170. <https://doi.org/10.14201/alh.20295>.

- Andrade Teixeira, B., Borges Ramos Dias, M. L., & Fava Pires, N. (2021). Nicarágua em crise: governo de Daniel Ortega (2007–2021) e o desmantelamento democrático. *Conversas & Controvérsias*, 8(2), 1–10. <https://doi.org/10.15448/2178-5694.2021.2.40016>.
- Asamblea Nacional. (2023). *Aprueban Reforma a la Constitución y Ley Especial Que Regula la Pérdida de la Nacionalidad Nicaragüense*. <https://noticias.asamblea.gob.ni/aprueban-reforma-a-la-constitucion-y-ley-especial-que-regula-la-perdida-de-la-nacionalidad-nicaraguense/>.
- Associated Press. (2006, 8 listopada). Ortega wins Nicaraguan presidency. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2006/nov/08/1>.
- Associated Press. (2015, 8 grudnia). Venezuela election: opposition coalition secures ‘supermajority’. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2015/dec/09/venezuela-election-opposition-coalition-secures-supermajority>.
- Aytaç Ö. A., & Val Sanchez, K. V. (2024). Contrasting democratic trajectories: A comparative analysis of Costa Rica and Nicaragua. *Journal of Mehmet Akif Ersoy University Economics and Administrative Sciences Faculty*, 11(3), 1113–1135. <https://doi.org/10.30798/makuii-bf.1461753>.
- Barbosa dos Santos, F. L. (2025). Sandinismo perverted: Nicaragua between progressivism and authoritarianism. *Third World Quarterly*, 46, 1342–1360. <https://doi.org/10.1080/01436597.2025.2499089>.
- Buben, R., & Kouba, K. (2020). Nicaragua in 2019: The surprising resilience of authoritarianism in the aftermath of regime crisis. *Revista de Ciencia Política*, 40(2), 431–455. <https://doi.org/10.4067/S0718-090X2020005000114>.
- Buben, R., Fabilena, E. F. R., & Kouba, K. (2024). The Return of Sultanism and Political repression in Nicaragua. *Revista de Ciencia Política*, 44(2), 369–392. <https://doi.org/10.4067/s0718-090x2024005000119>.
- Cardenas, S., & Root, R. (2022). *Human Rights in Latin America. A Politics of Transformation*. University of Pennsylvania Press.
- Case of Carrión González et al. v. Nicaragua. Merits, Reparations and Costs*. (2024, 25 listopada). Inter-American Court of Human Rights, Series C No. 550. <https://jurisprudencia.corteidh.or.cr/en/vid/1067535037>.
- Castillo, M. (2018). My Experience in the 2018 Nicaraguan Student Movement. Paying the Price of our Troubled Past. *ReVista: Harvard Review of Latin America*. <https://revista.drclas.harvard.edu/my-experience-in-the-2018-nicaraguan-student-movement-paying-the-price-of-our-troubled-past/>.
- Chaguaceda, A., & Puertas, M. I. (2015). Quo vadis Venezuela: De la democracia delegativa al autoritarismo del siglo XXI. *Revista Mexicana*

- de Análisis Político y Administración Pública*, 4(1), 161–188. <https://doi.org/10.15174/remap.v4i1.113>.
- Civicus. (2025). *Cutting civil society's lifeline: The global spread of foreign agents laws*. https://civicus.org/downloads/Foreign-agents-laws-report_EN.pdf.
- Close, D., & Martí i Puig, S. (2012). Introduction. W D. Close, S. Martí i Puig, & S. A. McConnell (red.), *The Sandinistas and Nicaragua since 1979* (1–20), Lynne Rienner Publishers.
- Collombon, M. (2019). Nicaragua: El giro autoritario del sandinismo. *Les Études du CERI* (239–240), 22–25.
- Democracy Index. (2006). <https://dataspace.princeton.edu/handle/88435/dsp011544br56f>.
- Democracy Index. (2024). <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2024/>.
- Deutsche Welle. (2025). *Nicaragua closes OAS office, expels staff*. <https://www.dw.com/en/nicaragua-closes-oas-office-expels-staff/a-61577801>.
- Ekiert, G., & Dasanaike, N. (2024). Powrót dyktatur. *Studia Socjologiczne*, 2, 15–35. <https://doi.org/10.24425/sts.2024.151009>.
- Ezrow, N., & Frantz, E. (2011). *Dictators and Dictatorships. Understanding Authoritarian Regimes and their Leaders*. Continuum.
- FAO – Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2025). *Names of Countries and Territories (NOCS)*. <https://www.fao.org/nocs/en>.
- Freedom House. (2025). *Freedom in the World 2025: Nicaragua*. <https://freedomhouse.org/country/nicaragua/freedom-world/2025>.
- Case of Gadea Mantilla et al. v. Nicaragua*. (2024, 16 października). Inter-American Court of Human Rights, Series C No. 543. <https://jurisprudencia.corteidh.or.cr/en/vid/1056080897>.
- Gandhi, J. (2010). *Political institutions under dictatorship*. Cambridge University Press.
- García Vásquez, R., & Muñoz Reyes, E. (2024). La pérdida de autonomía de las universidades nicaragüenses: cinco hechos para la reflexión. *Teoría Y Praxis*, 22(44), 13–38. <https://doi.org/10.61604/typ.v1i44.354>.
- Golob, A. (2024). Nicaragua's new dictatorship: Impacts of authoritarian rule on the health sector and civil society. *Social Sciences & Humanities Open*, 9, 1–9. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2024.100878>.
- Human Rights Council. (2022). *Group of Human Rights Experts on Nicaragua*. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/ghre-nicaragua/index>.
- Human Rights Council. (2025). *Report of the Group of Human Rights Experts on Nicaragua*. (A/HRC/58/26). United Nations.

- IACHR – Inter-American Commission on Human Rights. (2018, 21 maja). *IACHR Urges Nicaragua to Dismantle Parapolice Groups and Protect Right to Peaceful Protest*. https://www.oas.org/en/iachr/media_center/PReleases/2018/124.asp.
- IACHR – Inter-American Commission on Human Rights. (2025, 6 września). *IACHR condemns arbitrary revocation of nationality of 135 recently released prisoners in Nicaragua*. https://www.oas.org/en/iachr/jsForm/?File=/en/iachr/media_center/preleases/2024/217.asp.
- IOM – International Organization for Migration. (2025). *Withdrawal of Nicaragua from membership in the organization* (C/116/INF/1). <https://governingbodies.iom.int/system/files/en/council/116/c-116-inf-1-nicaragua-withdrawal.pdf>.
- Juan Sebastián Chamorro et al. – Inter-American Court of Human Rights. (2026, 20 kwietnia), *Matter of Juan Sebastián Chamorro et al. regarding Nicaragua. Extension of Provisional Measures. Order of the Inter-American Court of Human Rights*. <https://jurisprudencia.corteidh.or.cr/en/vid/1117517438>.
- Koonings, K., & Kruijt, D. (1999). *Societies of fear. The legacy of Civil War, Violence and Terror in Latin America*. Zed Books.
- Kopyś, T. (2025). Osłabienie procesów integracji regionalnej w Ameryce Łacińskiej w obliczu kryzysu politycznego w Wenezueli i przemian politycznych określanych jako pink tide. *Ameryka Łacińska*, 2(128), 31–62. <https://doi.org/10.7311/20811152.2025.128.02>.
- Lakhani, N. (2018, 18 października). Nicaragua used ‘weapons of war’ to kill protesters, says Amnesty International. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2018/oct/18/nicaragua-amnesty-international-police-killings-daniel-ortega>.
- Ley No. 1040 – Republic of Nicaragua. (2020, 19 października). *Ley No. 1040: Ley de Regulación de Agentes Extranjeros*. <https://alertas-v3.directoriolegislativo.org/wp-content/uploads/2020/10/Ley-de-Regulacion-de-Agentes-Extranjeros-NIC.pdf>.
- Ley No. 1055 – Republic of Nicaragua. (2020, 22 grudnia). *Ley No. 1055: Ley de Defensa de los Derechos del Pueblo a la Independencia, la Soberanía y Autodeterminación Para la Paz*. [http://legislacion.asamblea.gob.ni/SILEG/Iniciativas.nsf/C4084E2665A5610F06258642007E9C3F/\\$-File/Ley%20N%C2%B0%201055,%20Ley%20Defensa%20de%20los%20Derechos%20del%20Pueblo.pdf](http://legislacion.asamblea.gob.ni/SILEG/Iniciativas.nsf/C4084E2665A5610F06258642007E9C3F/$-File/Ley%20N%C2%B0%201055,%20Ley%20Defensa%20de%20los%20Derechos%20del%20Pueblo.pdf).
- Ley No. 1145 – Republic of Nicaragua. (2023, 9 lutego). *Ley No. 1145. Ley Especial Que Regula la Pérdida de la Nacionalidad Nicaragüense*. <http://legislacion.asamblea.gob.ni/normaweb.nsf/9e314815a08d4a6206257265005d21f9/694ca33d79a1206f06258952004d-6daf?OpenDocument>.

- Ley No. 1234 – Republic of Nicaragua. (2025, 18 lutego). *Ley No. 1234: Ley de Reforma Parcial a La Constitución Política de La República de Nicaragua*. [http://legislacion.asamblea.gob.ni/Normaweb.nsf/\(%24All\)/2798FEE6DACD52B506258C360051E856](http://legislacion.asamblea.gob.ni/Normaweb.nsf/(%24All)/2798FEE6DACD52B506258C360051E856).
- Linz, J. J. (2000). *Totalitarian and Authoritarian Regimes. With a major new introduction*. Lynne Rienner Publishers.
- Inter-American Convention on Forced Disappearance of Persons. United Nations (2006, 20 grudnia). *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance*. https://arch-bip.ms.gov.pl/Data/Files/_public/bip/prawa_czlowieka/onz/konwencja-onz-ws--wymuszonych-zaginiec.pdf.
- International Labour Organization. (2025). *Report of the Director-General: Regular report – Addendum: Communication from the Government of the Republic of Nicaragua under article 1(5) of the Constitution of the International Labour Organization*. <https://www.ilo.org/sites/default/files/2025-03/GB353-INS-15%28Add.1%29-EN.pdf>.
- Munck, G. L. (2023). The state as a determinant of democracy: Durable poor-quality democracies in contemporary Latin America. *Democratization*, 31(3), 341–365. <https://doi.org/10.1080/13510347.2023.2267992>.
- Noriega, A. C. (2020). Autoritarismo, política local y participación ciudadana en Latinoamérica: miradas cruzadas a los casos de Nicaragua y Venezuela. *América Latina Hoy*, 85, 113–133. <https://doi.org/10.14201/alh.20211>.
- OAS – Inter-American Commission on Human Rights. (2023, 23 września). *Closure of civic space in Nicaragua* (OEA/Ser.L/V/II. Doc. 212/23). Organization of American States. https://www.oas.org/en/iachr/reports/pdfs/2023/cierre_espacio_civico_nicaragua_eng.pdf.
- OAS – Organization of American States. (1994, 9 czerwca). <https://www.oas.org/juridico/english/treaties/a-60.html>.
- OHCHR – Office of the High Commissioner for Human Rights. (2025d, 6 lutego). *Nicaragua's deepening repression: UN experts call for urgent global action*. <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2025/02/nicaraguas-deepening-repression-un-experts-call-urgent-global-action>.
- OHCHR – Office of the High Commissioner for Human Rights. (2025b, 3 października). *Nicaragua: UN experts say continuing repression of population through enforced disappearances must cease*. <https://www.ohchr.org/es/press-releases/2025/10/nicaragua-un-experts-say-continuing-repression-population-through-enforced>.
- OHCHR – Office of the High Commissioner of Human Rights. (2025c, 3 października). *Nicaragua: UN Group of Experts urges international community to hold government accountable for rights violations and protect Nicaraguans in exile*. <https://www.ohchr.org/en/press-re>

- leases/2025/10/nicaragua-un-group-experts-urges-international-community-hold-government.
- OHCHR – Office of the High Commissioner of Human Rights. (2025a, 23 września). *Nicaragua: persecution beyond borders. Exile and transnational human rights violations*. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/hrcouncil/grhe-nicaragua/2025-09-23-ghren-transnational-violations-en.pdf>.
- Osawa, S. (2025). The process of personalization in Nicaragua: Lessons from the hybrid regime. *Asian Journal of Comparative Politics*, 10(1), 41–54. <https://doi.org/10.1177/20578911241238375>.
- Paolanti, M., & Saccoliti, F. (2025, 18 lutego). *From Democracy to Dynastic Rule? The 2025 Constitutional Reform in Nicaragua*. <https://verfassungsblog.de/nicaragua-constitutional-reform/>.
- Republic of Nicaragua. (2014). *Konstytucja Republiki Nikaragui z 9 stycznia 1987 roku (wersja po nowelizacji z 2014 r.)*. Constitute Project. https://www.constituteproject.org/constitution/Nicaragua_2014.
- Reuters. (2025, 28 lutego). *Nicaragua withdraws from UN Human Rights Council*. <https://www.reuters.com/world/americas/nicaragua-withdraws-un-human-rights-council-2025-02-28/>.
- Rezolucja MTPC – Inter-American Court of Human Rights. (2025, 27 marca). *Matter of four members of the Mayangna indigenous people deprived of liberty regarding Nicaragua. Provisional Measures. Order of the Inter-American Court of Human Rights*. <https://jurisprudencia.corteidh.or.cr/en/vid/1075976481>.
- Reporters Without Borders. (2025). *World Press Freedom Index 2025*. <https://rsf.org/en/index>.
- Reporters Without Borders. (2006). *World Press Freedom Index 2006*. <https://rsf.org/en/index>.
- Schout, A. F. (2018, 12 stycznia). Gangs in Central America: Nicaragua vs the Northern Triangle. *Security Praxis*. <https://www.securitypraxis.eu/gangs-central-america/>.
- Sheriff, M. K. (2025, 6 października). Nicaragua: Power concentrated, rights denied. *Office of the High Commissioner for Human Rights*. <https://www.ohchr.org/en/stories/2025/10/nicaragua-power-concentrated-rights-denied>.
- Thaler, K. M. (2022, maja). *Political Repression, State - Sponsored Violence, and Risks to Government Opponents in Nicaragua Under the Ortega-Murillo Regime* (CeMeCA's Regional Expert Paper Series No. 2). Center for Mexico and Central America, Institute of Latin American Studies, Columbia University. <https://ilas.columbia.edu/content/regional-expert-paper-series>.
- Thaler, K. M., & Mosinger, E. (2022). Nicaragua: Doubling Down on Dictatorship. *Journal of Democracy*, 33(2), 133–146. <https://doi.org/10.1353/jod.2022.0023>.

- Transparency International. (2024). *Corruption Perceptions Index 2024*. <https://www.transparency.org/en/cpi/2024>.
- U.S. Department of State. (2020). *2020 country reports on human rights practices: Nicaragua*. <https://www.state.gov/reports/2020-country-reports-on-human-rights-practices/nicaragua/>.
- UNHCR – Office of the High Commissioner for Human Rights. (2025b, 3 października). *Nicaragua: UN Experts warn of escalating repression reaching beyond borders*. <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2025/09/nicaragua-un-experts-warn-escalating-repression-reaching-beyond-borders>.
- UNHCR – United Nations High Commissioner for Human Rights. (2025a). *Human rights situation in Nicaragua: Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights (A/HRC/57/20)*. United Nations. <https://docs.un.org/en/A/HRC/57/20>.
- YATAMA – Inter-American Court of Human Rights. (2005, 23 czerwca). *Case of YATAMA v. Nicaragua (Preliminary objections, merits, reparations and costs) (Series C No. 127)*. <https://jurisprudencia.corteidh.or.cr/en/vid/883974512>.

Wawrzyniec Kowalski – dr nauk prawnych, adiunkt w Instytucie Bezpieczeństwa na Wydziale Bezpieczeństwa, Logistyki i Zarządzania Wojskowej Akademii Technicznej w Warszawie. Zainteresowania badawcze obejmują w szczególności: prawne uwarunkowania bezpieczeństwa państwa, doktryny polityczno-prawne, funkcjonowanie administracji publicznej i parlamentaryzmu, różne wymiary bezpieczeństwa w Ameryce Łacińskiej oraz bezpieczeństwo międzynarodowe. Autor kilkudziesięciu prac naukowych dotyczących problematyki prawa i bezpieczeństwa.

Wawrzyniec Kowalski – PhD in Law, assistant professor at the Institute of Security at the Faculty of Security, Logistics, and Management of the Military University of Technology in Warsaw. Research interests include in particular: legal conditions of state security, political and legal doctrines, functioning of public administration and parliamentarism, various dimensions of security in Latin America, international security. Author of several dozen scientific works on law and security issues.